

Oleshko P. S. Forming of professional competence of the head of the educational establishment in conditions of innovative educational environment

The article reveals the peculiarities of forming of professional competence of the head of the educational establishment in conditions of innovative educational environment of postgraduate education. It is noted that the professional competence of the head in modern education is a determining factor in ensuring the quality of education in Ukraine; changes in the content, principles, directions, tasks and means of education determine the change in the direction of professional activity and structure of managerial competence of the head of an educational institution. It is shown that the professional competence of the manager is structurally composed of managerial, pedagogical, communicative, diagnostic and research components of activity, determined by the level of formation of professional knowledge and skills, the degree of development of professionally meaningful personal qualities necessary for optimal management functions; it integrates knowledge, practical skills, skills, professional and personal values and qualities that provide skilled management of an educational institution.

Key words: innovative educational environment, educational establishment leader, management, post-graduate education, professional competence, educational management.

УДК 531(075)

Орду К. С.

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

У статті порушено проблему формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх лікарів сімейної медицини. З'ясовується її значення в професійному становленні студентів-медиків, розглядаються шляхи вдосконалення начального процесу з метою підвищення рівня інформаційно-комунікативної компетентності. Акцент зроблено на гуманітарному складнику профільної підготовки. Стверджується, що технологія формування інформаційно-комунікаційної компетентності базується на комбінуванні традиційних та інноваційних методів навчання. Зазначається, що технологія презентації є найрезультативнішою у підготовці майбутніх сімейних лікарів.

Ключові слова: інформаційна компетентність, комунікаційна компетентність, професійне навчання, фахова підготовка, методика викладання, інтерактивні методи навчання.

У зв'язку із розвитком галузі сімейної медицини актуальною є оптимізація системи викладання для студентів медичних закладів вищої освіти цього напрямку з метою підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх спеціалістів.

Мета статті – проаналізувати шляхи та методи формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх сімейних лікарів під час викладання курсу фахової української мови.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх сімейних лікарів у медичному закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх сімейних лікарів.

Інформаційне суспільство та процеси інтеграції освітньої системи України до європейської формують запит на дослідження компетентностей у різних професійних сферах. Тому в Україні з'являються наукові розвідки з означеної проблематики. Зокрема, широко представлені аспекти комунікаційної підготовки майбутніх педагогів: наприклад, І. В. Володько проаналізував особливості формування інформаційно-комунікаційної компетентності фахівців фізичного виховання і спорту [1]; Л. Дзюба-Шпурик досліджувала готовність учителів молодших класів до ознайомлення учнів з інформаційно-комунікаційними технологіями [2], а Г. М. Федорук – умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій [3]. Професійна комунікаційна компетентність іноземних студентів технічних ЗВО є предметом дисертаційного дослідження А. М. Приходько [4]. Також у працях українських науковців знайшла відображення потреба впровадження технологій комунікаційного розвитку в медичній сфері. Зокрема, О. Б. Наливайко в дисертаційному дослідженні розглянула проблему професійної культури майбутніх сімейних лікарів, де опосередковано висвітлює аспекти комунікаційної компетентності [5]. Найбільш близькою до започаткованого нами дослідження є робота Н. В. Лобач, присвячена формуванню інформаційно-аналітичної компетентності студентів-медиків [6].

У вітчизняному науковому просторі найбільш розповсюдженим є визначення інформаційно-комунікаційної компетентності, запропоноване О. М. Спіріним, згідно з якими інформаційно-комунікаційна компетентність – це підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі [7]. Воно вписується і в понятійну систему нашого дослідження. Компетенціями, відповідно, вважатимемо складові частини компетентності, “характеристики спеціаліста, що базуються на єдності знань, професійного досвіду та поведінки відповідно до цілей і ситуацій” [цит. за 4, с. 14].

У статті пропонується розгляд формування інформаційно-комунікаційної компетентності у світлі мовної підготовки майбутніх лікарів сімейної практики. Насамперед окреслимо основні цілі навчання. Викладання української мови як фахової має сприяти освоєнню медичної та загальнонаукової термінології, що полягає у таких уміннях:

- працювати з науковою літературою,
- правильно оперувати термінами,
- чітко, зрозуміло та коректно подавати інформацію, описувати результати медичної практики в усній і письмовій формі,
- кваліфіковано відповідати на питання,
- уміти донести до україномовної аудиторії інформацію, отриману з іншомовних джерел, і навпаки.

Знання та навички з професійного мовлення неможливо переоцінити: неточність або помилка лікаря можуть призвести до серйозних наслідків. Крім того, від нинішньої студентської генерації залежить подальший розвиток української медичної термінології. У становленні сімейного лікаря профільні знання мови надзвичайно важливі, адже лікарі сімейної практики як спеціалісти широкого профілю мають орієнтуватися у різних аспектах здоров'я людини та різних галузях медичної науки. А це передбачає наявність надійного мовного підґрунтя.

Обмін досвідом із колегами, спілкування з пацієнтами та їхніми родичами вимагають від лікаря інформаційно-комунікаційної компетентності, яка не зводиться лише до вміння послуговуватися медичною термінологією. Для вдалого спілкування має значення загальний рівень мовної культури. Отже, поглиблення знань з української мови, підвищення грамотності, вироблення комунікаційних навичок – невід'ємні складові частини підготовки майбутніх медиків. Культура мовлення передбачає розуміння стилів сучасної української мови, вміння правильно вибирати мовні засоби відповідно до ситуації мовлення. Тому в програмі підготовки передбачені практичні заняття зі стилістики. Ефективними у плані вироблення мовленнєвих навичок є інтерактивні форми роботи, зокрема моделювання комунікаційних ситуацій і їх обговорення.

Мовний портрет лікаря – це частина його професійного іміджу, одна з важливих передумов довіри до нього. Вислухати, зрозуміти, дати адекватну відповідь і пораду, проявити співчуття, правильно налаштувати людину (адже від емоційно-психологічного стану також залежить успіх у лікуванні) – така місія лікаря. Без здатності до емпатії виконати її проблематично. Під час викладання української мови в медичних ЗВО не варто нехтувати виховним потенціалом слова. Через тексти з духовним потенціалом відбувається актуалізація загальнолюдських гуманістичних принципів і залучення майбутніх медиків до цінностей, притаманних українській культурі.

Таким чином, формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності сприяє загальномова підготовка, інтегрована до системи професійних і суспільно-гуманітарних дисциплін. Важливість професійного контексту в навчанні, процес якого ґрунтується на активній діяльності студента, вичерпно аргументований у знаково-контекстній теорії А. А. Вербицького [8].

Гуманітарна складова частина професійної підготовки, реалізована викладачами відповідних предметів, має важливе значення для оформлення кожного з них. Нині загальноновизнано, що результативність навчання у ЗВО досягається не стільки завдяки майстерному теоретичному обґрунтуванню викладача, скільки завдяки його таланту конструктивно та творчо організувати процес здобуття знань і навичок, в основу якого покладена робота самих студентів. Це активізує їхній інтелектуальний потенціал, сприяє виробленню індивідуального механізму пошуку й обробки інформації, виховує самостійність у прийнятті рішень, позитивно впливає на рівень засвоєння знань і навичок. Означені складові частини пізнавальної діяльності студентів украй важливі для виховання комунікаційних здібностей. Адже інформаційно-комунікаційна компетентність сімейного лікаря – це не лише обізнаність із медичних, соціально-психологічних і мовних питань, а насамперед віртуозне комплексне застосування її в конкретній ситуації, це своєрідна внутрішня мобільність до реалій професійного життя. Тому серед видів навчальної діяльності робиться наголос на практичних заняттях, на яких такі “пасивні” методи, як пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда комбінуються із самостійною та колективною роботою студентів-медиків.

Практика викладання доводить ефективність інтерактивних методів у розвитку комунікаційних навичок. На заняттях із фахової української мови успішно апробоване моделювання стандартних і нестандартних комунікаційних ситуацій, пов'язаних із лікарською діяльністю, а також дискусії з медико-етичної проблематики, провідну роль у підготовці та реалізації яких відіграють студенти. За викладачем лишається організаційно-кураторська й оцінювальна функції. Подібні заняття дозволяють досягти таких цілей:

- занурюють майбутніх лікарів сімейної практики у професійний контекст;
- “вмикають” такі методи наукового пізнання, як аналіз – синтез, індукція – дедукція, порівняння, абстрагування, узагальнення;
- сприяють подоланню мисленнєво-мовленнєвої скутості;
- дають досвід, готують до участі у публічних обговореннях і приватних бесідах;
- формують впевненість у собі;
- пробуджують ініціативність. Зазвичай у повсякденному житті вона гальмується острахом зробити неправильний вибір, отримати некоректну оцінку, в інтерактивній діяльності такі “стримувачі” відсутні: кожна думка, кожна пропозиція важлива;

- вчать аргументовано, коректно та грамотно висловлюватися;
- практично закріплюють знання зі стилістики мови (зокрема функціонально-стильової диференціації мови), мовного етикету й основ риторики;
- актуалізують етичний потенціал особистості;
- виробляють уміння продуктивно розв'язувати конфліктні ситуації;
- одночасно формують індивідуальні навички та навички співпраці в колективі;
- для викладача це – можливість перевірити загальний рівень володіння мовою та скорегувати шляхи заповнення “мовних лакун”.

Обмін думками відбувається як у формі класичної дискусії, мета якої – пошук консенсусу між учасниками, вироблення спільних позицій, так і дебатів, що орієнтовані на переконання аудиторії. Залежно від мети проведення можна зупинити вибір на сучасних модифікаціях дискусійного методу, наприклад, перехресній дискусії (акцент на навиках критичного мислення) чи дискусії в стилі ток-шоу (акцент на вмінні висловлюватися змістовно й лаконічно).

Згідно з класифікацією інтерактивних технологій навчання О. І. Пометун і Л. В. Пироженко [8], існують такі види інтерактивних занять: парне навчання, фронтальне навчання, навчання у грі та навчання у дискусії. Усі вони можуть бути адаптованими для формування професійно-комунікаційних навичок у вищій школі. Інтерактивні методи дають можливість урізноманітнити процес навчання, а отже, підвищити рівень зацікавлення студентів. Також це можливість дещо змінити вектор освітньої діяльності: від традиційного “теорія – практика” до отримання знань у процесі практичної діяльності.

У сучасних методичних джерелах детально описано багато інтерактивних технологій. Майже всі вони придатні для підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності. Варіації таких технологій, як “акваріум”, “мікрофон”, “незакінчені речення”, “навчаючи – вчуся”, “обери позицію”, “зміни позицію” тощо, показали свою ефективність у професійній підготовці сімейних лікарів, адже вони включають усі складові частини підготовки: фахову, етичну, психологічну, мовну. Однією з найрезультативніших у цьому плані є технологія презентації: майбутній медик готує презентацію себе як фахівця, може бути групова презентація певного медичного проекту або установи (наприклад, приватної клініки). Цей вид інтерактивної роботи допускає формальне різноманіття: письмова, усна презентація, презентація з використанням комп'ютерно-інформаційних технологій.

Уміння розв'язувати гострі суперечності – теж вкрай цінна компетенція спеціаліста сімейної медицини. З метою відпрацювання таких навичок серед низки методів найбільш відповідним вважається метод Прес, який завдяки своїй структурі вчить пояснювати своє бачення проблеми, обґрунтовувати, наводити коректні приклади. Потрібно звертати увагу студентів на необхідність підкріплювати свою думку посиланнями на авторитетні джерела: наукові факти, статистичні дослідження, нормативні акти у сфері медицини. У майбутнього лікаря повинна затвердитися цінна звичка піддавати сумніву неаргументовану інформацію, яку не можна перевірити за допомогою наявних науково доведених фактів.

Інтерактивні методи можуть комбінуватися для досягнення більшої ефективності. Більше того, немає обмеженого, сталого переліку інтерактивних розробок. Відповідно до цілей навчання та характеру матеріалу, що вивчається, може створюватися будь-яка навчальна реальність, із будь-якою системою правил. Це простір для творчості викладача та, безперечно, студентів. Інформаційно-комунікаційна компетентність – це також уміння використовувати нові комп'ютерно-інформаційні технології, тому розробка і впровадження навчальних комп'ютерних програм і дистанційних форм допомоги студентові – теж у пріоритеті вдосконалення освітнього процесу.

Отже, одним з основних принципів викладання в межах курсу сучасної української мови є врахування міжпредметних зв'язків. Сенс у тому, щоб не лише дати студенту набір розрізнених знань, але й показати, як їх застосовувати у житті, зокрема у професійній діяльності. Водночас це механізм пробудження інтересу до активної роботи зі здобуття комунікаційних навичок. Така традиційна форма навчання, як написання реферату, має сенс, якщо його тема пов'язана зі спеціалізацією. Наприклад, пропонується проаналізувати певні мовні засоби власної курсової роботи. Вільній “навігації” в медичному світі сприяє формування тезаурусу сімейного лікаря. Для цього широко використовуються завдання, що потребують навичок користування словниками.

Виховання гармонійної особистості передбачає також застосування в процесі навчання матеріалів і завдань, не пов'язаних із медициною. Наприклад, залучення до літературної творчості й поглиблення знайомства з національною історико-культурною спадщиною. Можливе винесення цього пласту за аудиторні межі. Тематичні заходи, оформлення матеріалів для ознайомлення в межах освітнього закладу, режим оголошень – ці форми роботи використовуються для створення виховного розвивального середовища.

Сучасний висококваліфікований лікар має регулярно підвищувати свій кваліфікаційний рівень. Суспільний запит формує попит на спеціаліста, який уміє знаходити потрібну інформацію та бути в курсі інновацій у світі медицини. Ці обставини професійного життя актуалізують такий аспект комунікаційної компетентності, як міжмовні зв'язки. Створення своєрідних “міжмовних місточків” значно розширює комунікаційні межі майбутнього лікаря. Реалізація комплексного навчання передбачає паралельне освоєння термінології у мовах, що вивчаються; введення до програми завдань з елементами перекладу текстів медичного спрямування, закріплення міжмовної синхронізації під час інтерактивних рольових технологій.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності вимагає гнучкості та різноплановості процесу навчання. Для адекватності вибору методів, змістового наповнення, поглиблення курсу дисциплін важливо періодично моніторити рівень розвитку інформаційно-комунікаційних навичок студентів. З цією метою використовуються проміжні оцінювання у вигляді усних і письмових опитувань, тестів, заповнення анкет тощо. Як зазначалося вище, скласти об'єктивне враження щодо навчального процесу та рівня знань й умінь студентів викладач може і за підсумками інтерактивних занять, наприклад, дискусій. Зафіксована "чутливість – нечутливість" студентів до тих чи інших методів і технологій є початковою стадією вдосконалення роботи з виховання компетентного фахівця. Це стосується як викладання в межах конкретної дисципліни, так і створення навчального середовища в межах медичного ЗВО. Формування професійних компетентностей не може відбуватися за стабільною, один раз виваженою схемою. Передумовами еволюціонування методики є студенти як головні суб'єкти процесу навчання; зміни, що відбуваються у світі; зовнішні запити на кваліфікацію лікарів сімейної практики.

Висновки. Таким чином, успішне формування інформаційно-комунікаційної компетенції можливе за дотримання певних умов. По-перше, це організація навчального процесу у медичному закладі вищої освіти за принципом системності та контекстуальності: освітня практика, за якої дисципліни засвоювалися ізольовано, без єдиної концепції виховання кваліфікованого спеціаліста, вичерпала себе. Провідну роль у навчанні відіграє сам студент: від його максимальної активності залежить рівень здобутих навичок і вмінь. По-друге, технологія формування комунікаційної компетентності базується на комбінуванні традиційних і новітніх методів викладання. У відборі та створенні методів і технологій провідна роль творчого потенціалу викладача. Змістове наповнення навчання включає: профільні знання, соціально орієнтовані та гуманітарні знання, аксіологічні настанови.

Використана література:

1. Володько І. В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту : автореф. дис. ... канд. пед. наук / І. В. Володько. – Київ, 2016.
2. Дзюба-Шпурик Л. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з інформаційно-комунікативними технологіями : дис. ... канд. пед. наук / Л. Г. Дзюба-Шпурик. – Полтава, 2016. – 290 с.
3. Федорук Г. М. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук / Г. М. Федорук. – Вінниця, 2015. – 259 с.
4. Приходько А. М. Формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів у вищих технічних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук / А. М. Приходько. – Харків, 2016. – 287 с.
5. Наливайко О. Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки : дис. ... канд. пед. наук / О. Б. Наливайко. – Вінниця, 2016. – 286 с.
6. Лобач Н. В. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх лікарів в освітньому середовищі вищого медичного навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук / Н. В. Лобач. – Полтава, 2016. – 234 с.
7. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформативні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителів інформатики / О. М. Спірін // Інформаційні технології та засоби навчання. – 2009. – № 5 (13).
8. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.

References:

1. Volodko I. V. (2016) Formuvannya informatsiyno-komunikatsiynoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya i sportu: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Kyiv. 245 p. [in Ukrainian].
2. Dziuba-Shpurik L. (2016) Formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly do oznayomlennya auchniv z informatsiyno-komunikatyvnymy tekhnolohiyamy: dys. ... kand. ped. nauk. Poltava. 290 p. [in Ukrainian].
3. Fedoruk G. M. (2015) Formuvannya informatsiyno-komunikatsiynoyi kompetentnosti mayutnikh uchyteliv tekhnolohiy u protsesi profesiyynoyi pidhotovky: dys. ... kand. ped. nauk. Vinnytsia. 259 p. [in Ukrainian].
4. Prikhodko A. M. (2016) Formuvannya profesiyno-komunikatyvnoyi kompetentnosti inozemnykh studentiv u vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladakh: dys. ... kand. ped. nauk. Kharkiv. 287 p. [in Ukrainian].
5. Nalyvaiko O. B. (2016) Formuvannya profesiyynoyi kultury maybutnikh simeynykh likariv u protsesi kontekstnoyi pidhotovky: dys. ... kand. ped. nauk. Vinnitsa. 286 p. [in Ukrainian].
6. Lobach N. V. (2016) Formuvannya informatsiyno-analitychnoyi kompetentnosti maybutnikh likariv v osvitnomu seredovyschi vyshchoho medychnoho navchalnoho zakladu: dys. ... kand. ped. nauk. Poltava. 234 p. [in Ukrainian].
7. Spirin O. M. (2009) Informatsiyno-komunikatsiyni ta informatyvi kompetentnosti yak komponenty systemy profesiyno-spetsializovanykh kompetentnostey vchyteliv informatyky // Informatsiyni tekhnolohiyi ta zasoby navchannya. – 2009. – № 5 (13) [in Ukrainian].
8. Pometun O. I., Pyrozhenko L. V. (2004) Suchasnyy urok. Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya. Kyiv: 192 p. [in Ukrainian].

Орду Е. С. Формирование информационно-коммуникативной компетентности будущих семейных врачей в процессе профессиональной подготовки

В статье затронута проблема формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих врачей семейной медицины. Выясняется ее значение в профессиональном становлении студентов-медиков, рассматриваются пути совершенствования учебного процесса с целью повышения уровня информационно-коммуникативной компетентности. Акцент сделан на гуманитарной составляющей профильной подготовки. Утверждается, что тех-

нологія формування інформаційно-комунікативної компетентності базується на комбінуванні традиційних і інноваційних методів навчання. Отзначається, що технологія презентації являється самою результативною в підготовці майбутніх сімейних лікарів.

Ключевые слова: інформаційна компетентність, комунікативна компетентність, професійне навчання, професійна підготовка, методика преподавания, інтерактивні методи навчання.

Ordu K. S. Formation of information-communicative competence of future family doctors in the process of professional training

The article touches upon the problem of formation of information and communication competence of future family medicine doctors. Its importance in the professional development of medical students is clarified, ways of improving the educational process are examined with the aim of raising the level of information and communication competence. The emphasis is on the humanitarian component of the profile training. It is asserted that the technology of formation of information and communication competence is based on combining traditional and innovative teaching methods. It is noted that the technology of presentation is the most effective in the preparation of future family doctors.

Key words: information competence, communicative competence, vocational training, vocational training, teaching methods, interactive teaching methods.

УДК 374.1;303.823.23

Павлик Н. П.

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ОРГАНІЗАЦІЇ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Відсутність у науковій літературі методичних програм організації експериментальних досліджень у вищій школі та потреба розробки авторського програмно-методичного забезпечення процесу оцінювання результативності неформальної освіти зумовили вибір завдання дослідження: спроектувати програму педагогічного експерименту як послідовну цілеспрямовану сукупність етапів роботи.

Охарактеризовано експеримент як метод наукового пізнання та основні вимоги до його організації. Визначено та представлено структурні компоненти програми педагогічного експерименту у дослідженні теорії і практики організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів.

Спроектовано мету, загальну та часткові гіпотези, рівні, етапи, завдання та методи педагогічного експерименту впливу неформальної освіти на результативність професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Описано генеральну та вибіркочну сукупності дослідження.

Сформульовано висновок про необхідність розробки й апробації методики педагогічного експерименту щодо впливу неформальної освіти на рівень професійної компетентності майбутніх фахівців.

Ключові слова: експеримент, програма експерименту, неформальна освіта, майбутні соціальні педагоги, професійна компетентність, організація дослідження, генеральна сукупність, вибіркочна сукупність, методи дослідження.

Дослідження впливу неформальної освіти на процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів передбачає розробку програми і методики педагогічного експерименту. Саме застосування експериментального методу для вивчення впливу неформальної освіти на рівень професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів дозволить нам дослідити актуальний стан упровадження неформальної освіти у діяльність ЗВО, спроектувати організаційно-педагогічні умови ефективності неформальної освіти фахівців соціальної сфери, встановити кількісні показники результативності застосування авторських науково-педагогічних розробок у процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Автори робіт із методології соціальних і педагогічних досліджень (Ю. Борисова, С. Гончаренко, А. Конверський, А. Коржув і В. Попков, О. Крушельницька, В. Кушнір, В. Курило і Є. Хриков, І. П'ятницька-Позднякова, С. Соловйов та ін.) визначають основними елементами програми експериментального дослідження його мету, гіпотезу, завдання, етапи, генеральну та вибіркочну сукупності, експериментальну базу, методи, діагностичний інструментарій. Визначені елементи дозволяють інтегрувати основні вимоги до педагогічного експерименту: однорідність і рівнозначність об'єктів експериментування, забезпечення кількісної оцінки якісних параметрів дослідження; відтворюваність результатів експерименту; встановлення взаємозв'язку між залежними та незалежними змінними.

Водночас розробленість проблеми організації дослідно-експериментальної роботи у сфері освіти не має прикладного характеру. Тобто у літературі відсутні методичні програми проведення експериментальних досліджень у вищій школі, емпіричний рівень результативності навчально-виховних процесів вимагає розробки авторського програмно-методичного забезпечення. Відповідно, **мета статті** – спроектувати програму педагогічного експерименту як послідовну цілеспрямовану сукупність етапів роботи, визначених її гіпотезою, метою і завданнями; врахувати специфіку професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у організації науково-дослідної роботи.